

Heemkunde Boxtel

Boxtel Kroniek

Heemkunde Boxtel

Bevrijdingsfeesten in de Baroniestraat 1945

*lezing op 22 september
excursie Leuven 24 september
lezing op 20 oktober*

september 2022

Voorwoord

Door Henk van Beers, voorzitter

U staat aan de levensader van Boxtel, de Dommel. Elke afzonderlijke druppel water die u aanraakt is zowel de eerste als de laatste die voorbij stroomt. 'Zo is het ook met de tijd,' filosofeerde Leonardo da Vinci ruim 500 jaar geleden. Tijd, gezien als een opeenvolging van afzonderlijke momenten uit het heden, het verleden en de toekomst, heeft altijd een grote aantrekkingskracht op de mens gehad. Je kunt zeeën van tijd hebben, tijd tekort komen, tijd kan kruipen en vliegen, tijd kan verdrijven, leren en zelfs alle wonden helen, tijd is geld, je kunt bij de tijd blijven of er uit zijn en steeds weer opnieuw kun je afvragen waar de tijd is gebleven. Er zijn zelfs momenten dat je over tijd kunt zijn, met alle gevolgen van dien. Trouwens over tijd gesproken, Heemkunde Boxtel heeft al 80 jaar een rechtstreekse relatie met 'tijd'. Zo gebruiken we tijd om het verleden uit te spitten, soms zelfs letterlijk. In het heden leggen we in woord en beeld van alles vast en in de toekomst zullen onze opvolgers, daar ben ik heilig van overtuigd, dankbaar gebruik maken van onze inzet, resultaten en gespendeerde tijd.

Voor de redactie, bestaande uit Nellie van den Brandt-Boselie, Christ van Eekelen en Hanneke van der Eerden, is thans de tijd aangebroken om de nieuwe Boxtel Kroniek te presenteren met een keur aan boeiende bijdragen. De vele positieve reacties op onze vorige nummers, alsmede het groeiend ledental van Heemkunde Boxtel tot momenteel meer dan 220, heeft dezelfde redactie geïnspireerd om met nog meer enthousiasme een nieuwe Boxtel Kroniek samen te stellen. Er is de afgelopen 'post-coronatijd' heel wat werk verzet, enkele werkgroepen zijn gemotiveerd weer van start gegaan en er hebben inmiddels al diverse lezingen en andere bijeenkomsten plaatsgevonden. Ook de heemkamer in de bibliotheek aan de Burgakker 4 mag op de vrijdagmorgen regelmatig rekenen op enthousiaste bezoekers. En voor de komende tijd geldt, dat er weer verschillende activiteiten op het programma staan, zoals lezingen en excursies. Zo, nu is ook mijn tijd om en wens ik u veel leesplezier.

**Donderdag 22 september 2022 om 20.00 uur
zaal Rembrandt, Rechterstraat 56 Boxtel.**

**‘Herfst– en winterfeesten,
van Dierendag tot Pasen’
Lezing door Ineke Strouken**

Herfst en winterfeesten, van Dierendag tot Pasen
Tot ver in de negentiende eeuw werd het jaar verdeeld in twee delen: de slechte en de goede tijd. De moeilijke tijd begon op Sint Maarten, 11 november en liep tot en met Carnaval. Daarna begonnen de voorbereidingen voor de goede tijd die begon met Pasen. In de slechte tijd was het belangrijk om zuinig te zijn met voedsel, licht en brandstof, zodat er genoeg was voor de hele winter. Wij kunnen ons dat niet voorstellen, omdat wij het hele jaar door vers voedsel in de supermarkt kunnen kopen en wij hebben het ook niet meer koud.

De christelijke feestdagen hielpen met overleven. Op feestdagen, zoals Driekoningen, mochten mensen langs de deur gaan om te bedelen en twee vastenperiodes zorgden er voor dat niet alles meteen werd opgegeten. Daarom zijn er zoveel feestdagen in de winter. Over al die feestdagen is een religieus verhaal te vertellen, maar ook een cultureel verhaal. Sinds wanneer laten wij ons huisdier zegenen op Dierendag? Waarom eten wij speculaas met Sinterklaas en zetten wij met Kerstmis een boom met ballen in huis. Waarom steken wij op oudejaarsavond vuurwerk af en nemen wij op nieuwjaarsdag een duik in het koude water? Waarom verkleden wij ons met Carnaval en sluiten wij af met haring? Dit alles heeft een betekenis.

De winters waren nog niet zolang geleden veel kouder dan tegenwoordig. Ook zijn onze huizen veel beter geïsoleerd. Want kunt u zich nog de beslagen ramen en de ijspegels herinneren? En dat je je bij de kachel moest uitkleden om dan snel met een kruik naar bed te gaan? Dat lijkt verleden tijd. Toch verlangen wij elk jaar weer naar schaatsen op natuurijs. Het hoeft maar even te vriezen en wij halen massaal onze schaatsen van zolder. Schaatsen lijkt wel in ons DNA te zitten. Al deze feesten hebben een historisch verhaal. Op deze lezing vertel ik u waar de tradities en rituelen in de winter vandaan komen.

Ineke Strouken was 32 jaar directeur van het Nederlands Centrum voor Volkscultuur, later Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland. Van 1998 tot en met 2011 was ze hoofdredacteur van het tijdschrift Traditie. Via boeken, artikelen en radio-uitzendingen vertelt ze over de (historische) achtergronden van tradities. Van haar hand zijn verschenen: Dit zijn wij, over de honderd populairste tradities in Nederland (2009) en Dit vieren wij, van nieuwjaarsduik tot knalfeest (2017).

Feest van Sint Maarten

Excursiereis naar Averbode en Leuven (België)

Uitnodiging voor deelname aan de jaarlijkse bus-excursie op **zaterdag 24 september 2022**

PROGRAMMA

- 08:00 uur** **Vertrek van de bus vanaf parkeerterrein bij flat 7 van Hoogheem, ingang Hendrik Verheeslaan**
- 10:00 uur** **Aankomst in Averbode voor koffie / thee met iets lekkers**
Hierna tijd om op eigen gelegenheid rond te kijken, te wandelen en/of een bezoek te brengen aan de grote Abdij-winkel met veel originele artikelen
- 11:30 uur** **Vertrek naar Leuven**
- 12:30 uur** **Aankomst Leuven (centrum)**
Lunch op eigen kosten in een van de vele restaurantjes
- 14:15 uur** **Stadswandeling Leuven onder begeleiding van stadsgidsen**
Hierbij brengen we een bezoek aan het stadhuis, de Sint Pieterkerk en het Groot Begijnhof
- 16:00 uur** **Vertrek naar Boxtel**
- 18:15 uur** **Aankomst in Boxtel voor diner bij Grand Café Rembrandt**
- 18.30 uur** **Afsluitend diner bij Grand Café Rembrandt , Rechterstraat 56 Boxtel**

Zaterdag 24 september

Na 2 jaar van het niet kunnen organiseren van excursies is dit jaar weer de mogelijkheid hiervoor. De reiscommissie heeft, naar zij denken, een mooie, interessante en vooral gezellige dag samengesteld.

We verzamelen op het parkeerterrein van **flat 7 (Hoogheem)**, tegenover de ingang van de Hendrik Verheeslaan. Zorg dat u er op tijd bent, alles wat eerder vertrokken kan worden is in ons voordeel. Hier kunt u ook de auto of fiets parkeren. Om 08.00 uur vertrekt de bus, dit jaar ook weer een Belgische bus van **Touring-carbedrijf De Wilg BVBA**.

Normaal bent u gewend om de koffie / thee stop met het lekkere gebak bij een Van der Valk restaurant te

genieten. Dit jaar hebben we een nog betere locatie: **de Abdij van Averbode**.

Na de koffie / thee en het lekkers heeft u nog even de gelegenheid om de abdij of de directe omgeving te bezichtigen. Of breng een bezoek aan de grote abdijwinkel, ook een echte aanrader.

Hierna rijden we naar Leuven.

Misschien bent u al eens in Leuven geweest, maar bent u ook onder begeleiding van een gids in het eeuwenoude **stadhuis van Leuven**, of in de eveneens vroeg 15^e-eeuwse **Sint Pieterskerk** geweest? We krijgen uitleg over deze bijzondere en belangrijke gebouwen. Hierna maken we een korte stadswandeling naar het **Groot Begijnhof**, alwaar de gids weer uitleg geeft.

Na de rondleiding pikt de bus ons weer op en brengt ons naar Boxtel.

Aangekomen in Boxtel zullen we het diner gebruiken bij **Grand Café Rembrandt**, u bekend als de vaste locatie voor lezingen van Heemkunde Boxtel.

Aanvullende informatie

De lunch wordt op eigen gelegenheid en op eigen kosten gebruikt. In een stad als Leuven zijn hiervoor veel restaurantjes te vinden. Houdt er wel rekening mee dat onverwachte (grote) groepen vaak lastig zijn voor een restaurant (qua tijd die wij als bezoeker hebben). Ook vinden zij het meestal fijner om één rekening te verrekenen. Maak hier dus met je eet-genoten een afspraak over. Houdt er ook rekening mee dat wij niet de enige bezoekers aan Leuven zullen zijn.

Bij het diner in Boxtel is het nodig om te weten of u vis (zeebaarsfilet) of vlees (kalfssukade) wilt hebben. Uw keuze zal genoteerd worden bij het aanmelden en zal m.b.v. kaartjes kenbaar gemaakt worden. Dit om het restaurant in Boxtel behulpzaam te zijn.

Denkt u eraan om uw **paspoort of identiteitsbewijs** mee te nemen? We reizen immers naar het buitenland.

Aanmelden en kosten

De kosten voor het leuke programma van deze dag zijn €70,- per persoon.

Deelname is alleen voor leden van Heemkunde Boxtel. Bent u alleen, dan kunt u tegen betaling van hetzelfde bedrag een vriend(in) of kennis meevragen.

Wat is inbegrepen: vervoer per luxe touringcar, informatiepakket, koffie/thee en wat lekkers, entreprijzen, gidsen en afsluitend diner.

Aanmelden kan op de volgende manieren:

Via E-mail:

reis@heemkundeboxtel.nl

Via telefoon: 06-20038604 (Frank de Bont) of 06-54746703 (Elly van Hellemond)

Vermeld hierbij of u vis of vlees wilt bij het diner.

Betaling geschiedt door overmaking van €70,- per persoon op rekeningnummer

NL 79 RABO 012 871 2880 t.n.v. penningmeester Heemkunde Boxtel.

U bent definitief ingeschreven als deelnemer na ontvangst van het bedrag. U dient zelf voor vervoer naar en van het restaurant te zorgen.

We hopen dat we u op deze mooie dag mogen verwelkomen.

De reiscommissie: Frank de Bont, Elly van Hellemondt en Wilbert Steenbakkers.

Heemkunde Boxtel een jaar huisgenoot van bibliotheek

Ruim een jaar geleden, midden in de corona-sluiting nam Heemkunde Boxtel zijn intrek met de Heemkamer en archief in Bibliotheek Boxtel. Marlies Germanus werkt als programmamaker in Bibliotheek Boxtel en heeft als doel om zoveel mogelijk samenwerkingen binnen de Buxtelse gemeenschap aan te gaan. Ze is erg blij met de 'nieuwe' huisgenoot.

Door Marlies Germanus

Vanuit mijn rol als zogenaamde community librarian ben ik bezig om de bibliotheek en de gemeenschap actief met elkaar te verbinden. De bibliotheek is allang niet meer de plek waar alleen maar boeken worden uitgeleend. De 'bieb' is een ontmoetingsplek waar we ons richten op het delen van kennis, taalvaardigheid, digitale vaardigheid, persoonlijke ontwikkeling en menselijke interactie. Juist vanuit de doelstelling om kennis te delen en ontmoeting te stimuleren past Heemkunde Boxtel erg goed binnen deze opzet. Door kruisbestuiving te laten plaatsvinden kunnen we elkaar inspireren en nieuwe dingen doen.

Een mooi voorbeeld van samenwerking is de gezamenlijk opgezette expositie over de geschiedenis van de Burgakker 4 die in oktober 2021 (tijdens de maand van de geschiedenis) te zien was in de bibliotheek. "Ik hoop dat we in de toekomst vaker dit soort creatieve ideeën kunnen realiseren. Ik ben alleen wel de tweede helft van 2022 afwezig i.v.m. mijn zwangerschap en bevaling, maar ik ga er vanuit dat we daarna weer op volle kracht vooruit gaan. We hopen dat we in de toekomst de Heemkunde ook steeds beter kunnen faciliteren om in de bibliotheek lezingen en activiteiten onder de eigen vlag te organiseren. Daar is alleen wel een goede en

praktische herinrichting van de bibliotheek voor nodig. Daar zijn we momenteel met de gemeente over in gesprek om te kijken of we dit op termijn kunnen realiseren en de bibliotheek klaar is voor de toekomst.

Mocht je vanuit de Heemkunde ideeën hebben voor samenwerking, laat het mij dan vooral weten, ik sta altijd open voor een leuk gesprek onder het genot van een kop koffie. In de tijd dat ik met verlof ben kunnen jullie mijn vervangster Maartje van der Lee aanspreken – die zal vooral op woensdag in de bieb aanwezig zijn. En stuur anders een mail naar

boxtel@huis73.nl

Rabo ClubSupport

De Rabobank is een coöperatie, dat betekent onder andere dat ze leden hebben én een deel van hun winst teruggeven aan de maatschappij. Een van hun doelen is om clubs sterker en toekomstbestendiger te maken. Dat doen ze via het Rabo ClubSupport, waar verenigingen en clubs zich in kunnen schrijven en daarbij aangeven waaraan ze de financiële steun besteden. Denk aan verduurzamen van het clubhuis, of aan vervoer, waardoor mensen opgehaald en thuisgebracht kunnen worden, of aan de werving van extra vrijwilligers, waardoor meer leden kunnen deelnemen. De maatschappelijke bestedingsdoelen zijn goed voor de club en goed voor de buurt.

Als Rabo lid mag je meestemmen welke maatschappelijke initiatieven ondersteund worden. We hopen dat onze leden kiezen voor Heemkunde Boxtel, want dankzij uw stem mochten we in voorgaande jaren al ondersteuning van de bank ontvangen. Momenteel werken we aan de productie van een boek over kasteel Stapelen, een van de belangrijkste monumenten van Boxtel. Stapelen staat, via de heren van Boxtel, aan de basis van de identiteit van Boxtel en Liempde. Mocht Heemkunde Boxtel een RABO-gift ontvangen, dan benutten we die om de Buxtelse jeugd meer te betrekken bij de geschiedenis en identiteit van hun eigen woonomgeving. Leden van de Rabobank kunnen tussen 5 en 27 september 2022 hun stem uitbrengen, liefst op Heemkunde Boxtel.

Rabobank

Stemmen 5 september t/m 27 september 2022

Geschiedenis van de heerlijkheid Boxtel-Liempde en kasteel Stapelen

Adriaan van Abeelen, Ruud van Nooijen, Ger van den Oetelaar

Boekpresentatie

Kasteel Stapelen is samen met de Sint-Petrusbasiliek het bekendste monument in Boxtel. In de jaren zestig is er onder leiding van Adriaan van Abeelen uitgebreid bouw-historisch en archeologisch onderzoek gedaan, professioneel begeleid door prof. Jaap Renaud en samen met veel Buxtelse vrijwilligers. Dit heeft veel gegevens opgeleverd die nooit gepubliceerd zijn. Ook is er aanvullend onderzoek gedaan door Ruud van Nooijen naar het functioneren en de bewoning dat ook publicatie behoeft. Ruud heeft vooral aandacht besteed aan de heren van Boxtel & Liempde, hij borduurde gedetailleerd voort op het onderzoek van met name Jean Coenen en pater Hans de Visser.

Er is nu een publieksvriendelijk boek gemaakt dat ook kasteel Stapelen neerzet in een wat bredere context zoals bijvoorbeeld de relatie met het oudste leembos in Het Groene Woud: Velder.

Kasteel Stapelen is vanwege de ligging nabij het Buxtelse centrum en de Dommel erg verbonden met de identiteit van Boxtel. Voor de identiteit en het erfgoed is in Boxtel veel belangstelling, daarom is het van belang dat de onderzoeksresultaten naar buiten komen. De paters Assumptionisten betrokken omstreeks 1915 het kasteel en besloten in september 2018 tot de verkoop van het klooster. Ook dat zorgde voor extra belangstelling voor Stapelen. Ger van den Oetelaar zwaluwstaartte de twee totaal verschillende bijdragen die Adriaan en Ruud leverden en vulde de ontbrekende stukken aan. Hiermee zijn er drie auteurs actief aan deze nieuwe uitgave van Heemkunde Boxtel, waarbij veel gebruik gemaakt werd van Beeldbank Boxtel.

'Geschiedenis van de heerlijkheid Boxtel-Liempde en kasteel Stapelen'.

Alle betrokkenen zijn te spreken over de mooie vormgeving die door Feike de Keijzer-Jansen van Pictures Publishers tot stand is gebracht. Het boek wordt op 17 september voor een kleine groep genodigden gepresenteerd in de Ridderzaal van het kasteel Stapelen. De heer Diederik van Sonsbeeck, achterkleinzoon van de laatste kasteelheer Hendrik Mahie, zal het eerste exemplaar van het boek in ontvangst nemen.

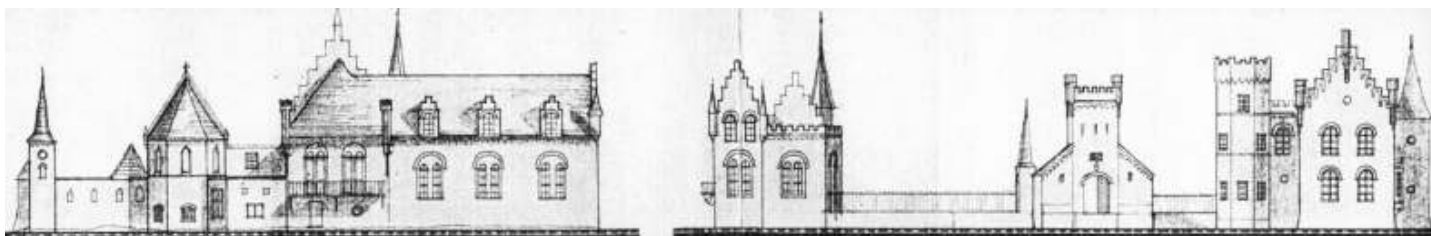
Formaat 25 x 25 cm, hardcover, 216 pagina's

Bij voorintekening € 23,50 daarna € 27,50

Hoe komt u in het bezit van het boek?

Heemkundeleden en andere belangstellenden kunnen het boek bij voorintekening bestellen bij Heemkunde Boxtel. Tot 12 september 2022 is het boek in de voorverkoop voor € 23,50 te verkrijgen bij Heemkunde Boxtel.

Maak daarvoor € 23,50 over op rekening NL79RABO0128712880 tnv Heemkundekring Boxtel, onder vermelding van Stapelen en naam en adres. Het boek kan vanaf 23 september worden opgehaald op vrijdagochtend tussen 10.00 en 13.00 uur in onze Heemkamer, te vinden in de bibliotheek aan de Burgakker. Vanaf 17 september is het boek te koop voor € 27,50 via de website van Pictures Publishers en in de boekhandel. (www.picturespublishers.nl)

Boxtel zoekt

Vrijwilligers vinden meer dan 200 kg in één CARE-weekend.

Door Dik Bol

Het project 'Boxtel zoekt' is onderdeel van het CARE-project. CARE staat voor Community Archeology in Rural Environments, in onze taal gemeenschapsarcheologie dus. CARE probeert in een aantal Europese landen de vakmensen en de vrijwilligers in de archeologie dicht bij elkaar te brengen. Voor acht dorpen in het Groene Woud coördineert archeoloog Johan Verspay het werk vanuit CARE en de Universiteit van Amsterdam. Voorheen woonde Johan in Zaandam, maar inmiddels in Liempde.

Hij heeft een officieel onderzoeksplan voor Boxtel geschreven, waarin vooral vragen over het begin van ons dorp aan de orde komen. Is het dorp echt bij de kerkheuvel begonnen? En later uitgebreid naar de Markt en daarna Rechterstraat?

In de papieren archieven is daar vrijwel niets over te vinden, maar misschien zit er in het bodemarchief nog wel veel informatie hierover. Pas sinds 2007 is archeologisch onderzoek een vast onderdeel van bestemmingsplannen en bouwvergunningen. Daardoor is er buiten het centrum meer archeologisch onderzoek gedaan dan in het oude deel, wat vooral vóór 2007 gebouwd is. Het weekend van 22 en 23 mei moest dus volgens het plan ondermeer informatie gaan opleveren over de bouwvolgorde van het centrum.

Tien locaties.

In 10 tuinen hebben groepen vrijwilligers voorzichtig putten gegraven. Zie bijgaand kaartje.

10 opgravingslocaties

Elke proefput had dezelfde afmeting van één meter bij één meter. Al het zand werd gezeefd en de vondsten werden per laag van 10 centimeter apart in zakjes gestopt.

zeven en graven

Na een instructie op zaterdagochtend in het Muziekcentrum werd de hele zaterdag en zondag gegraven en gezeefd.

Dat leek van te voren een saai werkje, maar in de praktijk kreeg iedereen er plezier in. De nieuwsgierigheid en de saamhorigheid groeiden zienderogen.

Vaak werden 10 tot 14 lagen gegraven. Beroeps archeologen kunnen aan de hand van muntjes en aardewerk vaststellen hoe oud de vondsten uit elk laag zijn. Als het goed is, zitten in de bovenste lagen de jongste vondsten (plastic, piepschuim etc). In zakjes uit diepere lagen zitten oudere vondsten. Maar als de lagen door elkaar gehusseld zijn, spreken archeologen van een verstoord bodemarchief.

De eerste blik op de 140 vondstzakjes geeft een beeld waarbij op sommige plaatsen ook op 60 cm diepte nog

hedendaagse spullen te vinden zijn. Dus dat betekent dat de bovenste 60 cm flink omgewoeld is en daardoor als bodemarchief niet meer bruikbaar. Maar vooral dieper dan 60 cm was in de meeste putten te zien dat de lagen nog wel in chronologische volgorde opgestapeld zijn. En dat stemt ons hoopvol voor wat verder nog gaat blijken.

Rond 16 uur in de zondagmiddag waren de meeste putten zo diep dat er geen sporen van menselijke activiteit meer uitgezeefd werden. Iedere groep leverde haar gereedschap en de vondsten in op het centrale punt, waarna de eerste vondsten besproken werden. Het Fonds voor Cultuur Participatie had een forse subsidie gegeven, zodat iedereen daar kon genieten van een heerlijk buffet.

Determinatie.

Het wassen en uitzoeken van de vele kilo's is een tijdrovende klus. Eerst moet alles nog gewassen en gesplitst worden in materiaalsoorten.

Natuursteen en hedendaags afval wordt terzijde geschoven. Daarna worden de belangrijkste vondsten

'gedetermineerd'. Determinatie betekent dat we ouderdom proberen vast te stellen, maar ook proberen te bepalen of een scherf van een bord, schaal, vaas of iets anders komt. Determinatie van munten is vaak het makkelijkst, omdat er een datum op de munt prijkt. Maar het merendeel van de determineerbare vondsten bestaat uit aardewerk. In de loop der eeuwen is de baktemperatuur en het toevoegen van hulpstoffen aan de klei telkens veranderd. Zodat de ouderdom vaak goed te schatten is.

De vrijwilligers proberen eerst zelf te determineren en later komen vakarcheologen hen controleren en helpen om meer informatie over de vondsten vast te stellen. Tijdens dit proces gaan leden van de archeologiewerkgroep en de Archeo Hot Spot steeds meer leren over de vondsten.

Het zal nog maanden duren voordat alles gedetermineerd is.

De spectaculairste vondst is tot nu toe een stukje van een glazen sieraad uit de La Tène cultuur. Dan praten we over kort vóór de start van onze jaartelling.

gewassen vondsten

Sieraad uit La Tène cultuur

Daniël de Moulin, chirurg te Boxtel

Wij zijn niet bang, tenminste niet erg

Door Marcel van Roosmalen

Daan de Moulin werd op 12 september 1919 geboren in Buitenzorg (nu Bogor geheten) op Java als zoon van dierenarts Frederik de Moulin en violiste Albertina Kroon. De Moulin was getrouwd met Jannie Luit, het echtpaar had geen kinderen. Na zijn middelbare schoolopleiding in Djakarta besloot hij in 1939 medicijnen te gaan studeren in Nederland. Tijdens deze studie brak de Tweede Wereldoorlog uit. De Moulin ging in het verzet en weigerde een loyaliteitsverklaring aan de Duitsers te ondertekenen. Om aan de Arbeitseinsatz te ontkomen vluchtte hij in 1943, lopend en per trein, via Frankrijk en de Pyreneeën naar Spanje. Na een korte gevangenschap wist hij hier te ontkomen en reisde per boot naar Engeland. De vlucht van Nederland naar Engeland duurde van 3 mei tot 28 oktober! Hij werd gevraagd zich aan te sluiten bij de geheime dienst, maar koos er echter voor als vrijwilliger dienst te nemen bij het KNIL om te strijden tegen de Japanse overheersers in zijn geboorteland Nederlands-Indië. Uiteindelijk was hij actief in Nieuw-Guinea en als *medisch ondersteuningskracht* vooral be-

zig met medische zorg aan soldaten en bewoners in bevrijd gebied. Klaarblijkelijk heeft hij dat met veel inzet gedaan, want hij werd na de oorlog viervoudig gedecoreerd: *Oorlogsherinneringskruis*, *Verzetsherinneringskruis*, *Kruis van Verdienste* en *Ereteken voor Orde en Vrede*. Zelf wilde hij nooit over de oorlog praten.

In 1946 ging hij terug naar Nederland om zijn studie medicijnen te hervatten en in 1950 haalde hij zijn arts-examen. Hierna ging hij in opleiding voor chirurg in het Elisabeth Ziekenhuis in Tilburg. Van 1956-1979 werkte hij, met een paar jaar onderbreking, als chirurg in het **Boxtelse Sint Liduinaziekenhuis**. In 1961 werd hij benoemd tot geneesheer-directeur van genoemd ziekenhuis. Wegens benoeming tot lector in de algehele heelkunde in Nijmegen en zijn promotieonderzoek verbleef hij tussendoor enkele jaren in Nijmegen en promoveerde daar in 1964 cum laude op het onderwerp *De Heelkunde in de vroege middeleeuwen*. In 1971 was hij weer terug in Boxtel. Van 1979-1989 was dr. de Moulin hoogleraar in de geschiedenis van de geneeskunde aan de Katholieke Universiteit van Nijmegen, tegenwoordig Radboud Universiteit geheten.

De *Medische-historische club D. de Moulin* van het Radboud UMC is naar hem genoemd.

Over zijn vlucht naar Engeland schreef hij het 'Engelandvaardersdagboek', dat in de nalatenschap van zijn weduwe werd gevonden. De titel van het boek '*Wij zijn niet bang, tenminste niet erg*' is een zin uit zijn dagboek.

In 1988 brengt de Moulin een bezoek aan de John Hopkins University in Baltimore (USA), waar hij eerder colleges heeft gegeven. Tijdens een wandeling door de stad wordt hij beroofd en loopt zwaar hersenletsel op. Er volgt een langdurige herstelperiode, maar hij houdt er een blijvende hersenbeschadiging aan over. Hij zal nooit meer de oude worden.

Persoonlijke herinneringen.

Colleges in de geschiedenis van de geneeskunde worden altijd maar door een klein groepje geïnteresseerden, waaronder ik, gevolgd. Op deze manier maakte ik kennis met prof. Daan de Moulin. Hij bleek een vriendelijke, bescheiden man, die boeiend college kon geven over de medische geschiedenis. Dat ik vele jaren later als dienstdoend huisarts in Boxtel enkele malen een huisbezoek aan hem bracht had ik toen niet kunnen bevroeden. Enkele dagen voor zijn dood bracht ik een laatste bezoek. Het was pijnlijk te ervaren hoe vriende-

lijk hij me aankeek, maar niet meer in staat was een gesprek te voeren. Hij overleed op 9 februari 2002 te Boxtel.

In een interview in *Het Brabants Centrum* van mei 2021 laten oud-mederwerkers van het Liduinaziekenhuis zich lovend uit over Dr. de Moulin. Oud-stafvoorzitter van het Liduinaziekenhuis, gynecoloog Friso Plantema, pleit ervoor om een straat naar hem te vernoemen, mede om zijn vele verzetsdaden. Martin van Beurden, oud-verpleegkundig hoofd van de afdeling chirurgie en oud-verpleegkundige Nel van Doorn sluiten zich hier volmondig bij aan, waarbij laatstgenoemde aanvult dat hij door iedereen in het ziekenhuis op handen werd gedragen.

Bronnen:

- *Nederlandse Geneeskunde in de Indische Archipel 1816-1942. Verslag van een symposium ter gelegenheid van het afscheid van Prof. Dr. D. de Moulin als hoogleeraar in de Geschiedenis der Geneeskunde aan de Katholieke Universiteit te Nijmegen, 30 september 1989.*
- *Website Radboud Universiteit*
- *Gewina 25 (2002) 128-135*
- *Het Boxtelse Liduina Ziekenhuis in geuren en kleuren, 2017 Nel van Doorn*
- *Artikel in 'Brabants Centrum' mei 2021*

Dr. Daniel de Moulin (l) samen met staatssecretaris Roelof Kruisinga bij de opening van het nieuwe Liduinaziekenhuis 1 juni 1971. Foto: Paul van der Werff, stadsarchief Oss

Verslag jaarvergadering en uitreiking Heemkundepluim 7 april 2022

Door notulist Gerard Buiks

Zaal Grand Café Rembrandt te Boxtel.

Aanwezig: Ca. 35 leden.

Welkom en opening van de jaarvergadering.

Voorzitter Henk van Beers heet de leden hartelijk welkom. Hij memoreert dat onze Heemkundige Studiekring nu 80 jaar bestaat.

Daarmee is Heemkunde Boxtel, de eerste officieel opgerichte kring binnen onze provincie.

Uitreiking Heemkundepluim.

Het Gilde St. Barbara en St. Joris maakt een kleurrijke entree. Voorzitter Heemkunde Boxtel heet een tiental Gildebroeders welkom. Hij wijst erop dat het Gilde en Heemkunde Boxtel gemeen hebben dat zij beiden handelen op basis van het verleden. Bestuur Heemkunde Boxtel stemde in met de voordracht op basis van het juryrapport. Hij leest het rapport voor en wijst op de wapenspreuk "Gilde wat niet dient, dient nergens voor". Pas nu is het mogelijk om de pluim qua coronaregels uit te reiken aan gildekoning Hilde van den Broek. Gevat merkt zij op dat de heempluim de juiste letters HB aangeeft. Hoofdman Guus Eltink bedankt voor de uitgesproken waardering en spreekt de overtuiging uit dat de corona-slachtoffers pater Hans de Visser en Jacques Habraken tevreden zouden zijn met de pluim. De Gildebroeders heffen hun Gildelied aan en voorzitter Henk van Beers overhandigt dan de Heemkundepluim en het juryrapport aan gildekoning Hilde van den Broek en hoofdman Guus Eltink. Het beeldje werd gemaakt door Paul Simons. De voorzitter bedankt de jury voor haar werk. Drie leden ervan stoppen er mee en twee

Gildekoning Hilde van den Broek ontvangt de Heemkundepluim

nieuwe leden zijn gevonden in de personen Ruud van Nooijen en Frans van Loon. Hij roept de heemkundelieden op een derde lid bij de secretaris voor te dragen. Nu het gilde op 04-11-2021 25 jaar bestaat geeft zij op 23-04-2022 om 11.00 u acte de présence in de Petrusbasiliek. Iedereen is van harte welkom.

Jaarvergadering

Na de pauze opent de voorzitter de jaarvergadering, die formeel de jaren 2019, 2020 en 2021 beslaat. Het bestuur legt nu verantwoording af aan de ledenvergadering. Ook een paar leden van het Gilde wonen de jaarvergadering bij.

Notulen van de laatste jaarvergadering d.d. 21 maart 2019.

Uit de vergadering komen geen opmerkingen en daarmee wordt het verslag vastgesteld, met dank aan notulist Gerard Buiks.

Financieel verslag over 2019, 2020 en 2021.

Uit de vergadering komen geen vragen of opmerkingen bij het overzicht dat per tafel verstrekt is.

De Kascommissie.

De kascommissie van die jaren stemde steeds in met het financieel verslag. Het lid van de commissie Christien van der Heijden meldt dat de commissie het verslag steeds goedkeurde en adviseert om décharge te verlenen aan de penningmeester en het bestuur voor het gevoerde financiële beleid. Daarmee stemt de vergadering in. De voorzitter bedankt de commissie voor haar werk en advies en is blij dat de commissie voor 2022 weer voltallig is met de leden Wilbert Steenbakkers en Elly van Hellemond-Hendriks.

Een beeldje van Pastoor Willem Binck, oprichter Brabants Heem

Begroting voor 2022.

De vergadering heeft geen vragen of opmerkingen bij het bestuursvoorstel. Daarin is het handhaven van de jaarlijkse contributie van € 20 per lid opgenomen. Op 31-12-2021 hebben we 207 leden. We herdenken met een minuut stilte de in de voorbije drie jaar overleden leden.

Bestuursaangelegenheden.

Secretaris Christ van Eekelen zit dit deel van de vergadering t/m de bestuursverkiezing voor. Gerard Buiks en Nellie van den Brandt-Boselie zijn aftredend en herkies-

baar; Harrie van den Berg en Henk van Beers zijn verkiesbaar. Het zittende bestuur ziet de kandidaten graag gekozen; er zijn geen andere kandidaten vanuit de leden gesteld. De vergadering stemt in met het voorstel van de voorzitter om te stemmen bij handopsteking. Daarbij hebben de leden de mogelijkheid voor of tegen te stemmen of zich van stemming te onthouden. De vier kandidaten krijgen alle stemmen voor; er zijn geen stemmen tegen en geen onthouding van stemmen. Alle verkozenen aanvaarden het bestuurslidmaatschap. Het bestuur geeft aan dat zij uit haar midden Henk van Beers als voorzitter kiest. Henk bedankt de vergadering voor het gestelde vertrouwen. Nu is er dan een gekozen bestuur, dat al geruime tijd in de coronaperiode als bestuur functioneerde. De voorzitter vraagt om kandidaten voor de nog openstaande vacature van Hans de Visser te melden bij de secretaris.

Wim Tiellemans vraagt voor welke periode de nu gekozenen zitting hebben in het bestuur. Vangt die nu aan of liep die al in de coronaperiode. En kan het geen probleem worden als over vier jaar tegelijk vier personen aftredend zijn?

De voorzitter geeft aan, dat de vier kandidaten heden formeel zijn gekozen. De statuten geven een zittingsperiode van vier jaar aan. Dit is nog verder na te gaan. Hij geeft het woord aan secretaris Christ van Eekelen. Die meldt dat de statuten geen aandacht geven aan een periode zonder jaarvergadering. Hij stelt voor om pragmatisch de start van de zittingsperiode op heden te leggen. Hij verwacht niet dat over vier jaar vier bestuurders tegelijk aftreden en/of niet meer herkiesbaar zouden willen zijn. Bestuurders kunnen ook eerder aftreden.

Overzicht van de ledenactiviteiten in 2021.

Christ van Eekelen geeft een overzicht aan de hand van beelden op het scherm. Ook in de Boxtel Kroniek staan ze vermeld. Vragen kunnen steeds gesteld worden vrijdags van 10-13 u in de Heemkamer. Hier nu alleen enkele punten. Op za. 24-09-2022 houden we eindelijk weer een grote excursie. Nu Esch, onderdeel van De Kleine Meierij, bij de gemeente Boxtel behoort, kunnen wij betrokken worden bij subsidieaanvragen voor activiteiten aldaar; ook kunnen we samen tentoonstellingen organiseren; zie nu de Canon van Esch in het MUBO. Of op termijn een intensere samenwerking ontstaat, dat weten we niet. In maart 2021 bestonden we 80 jaar, maar toen was er geen mogelijkheid voor een feestje. Hans van Liempt wijst erop dat intussen een tweetal gesprekken met/over Hans de Visser op Omroep Dommelland te zien zijn geweest. Via onze website zijn die ook te bereiken.

Voorzitter Henk van Beers bedankt tenslotte de leden voor hun bijdrage aan het in stand houden van de vitale vereniging, die nu een nieuwe doorstart heeft gekregen.

Exportslagerij, sigarenfabriek en houtwerf aan de Mijlstraat

Door Christ van Eekelen

Dat Boxtel een exportslagerij rijk is weten we wel. Is het niet omdat we al heel lang in deze plaats wonen en we veel mensen kennen die er werken of werkten, dan is het wel uit de krant of social media waarin veel geklaagd wordt over stank, die de fabriek veroorzaakt. Maar dat Boxtel voor de bouw van de NCB in 1929, later Dumeco en Vion geheten, al een andere exportslagerij heeft, weten iets minder Boxelaren. De N.V. Wijnbergen's fabrieken is een exportslagerij en vleeswarenfabriek, ook wel bekend onder de naam Wijnbergen en Levano. Deze fabriek wordt in 1916 gebouwd langs de spoorlijn Den Bosch-Eindhoven. In 1921 verkoopt men de fabriek en wordt de productie van vlees overgeheveld naar Oss. In het pand vestigt Organon zich.

Maar zelfs vóór de vestiging Wijnbergen en Levano heeft Boxtel al meerdere exportslagerijen.

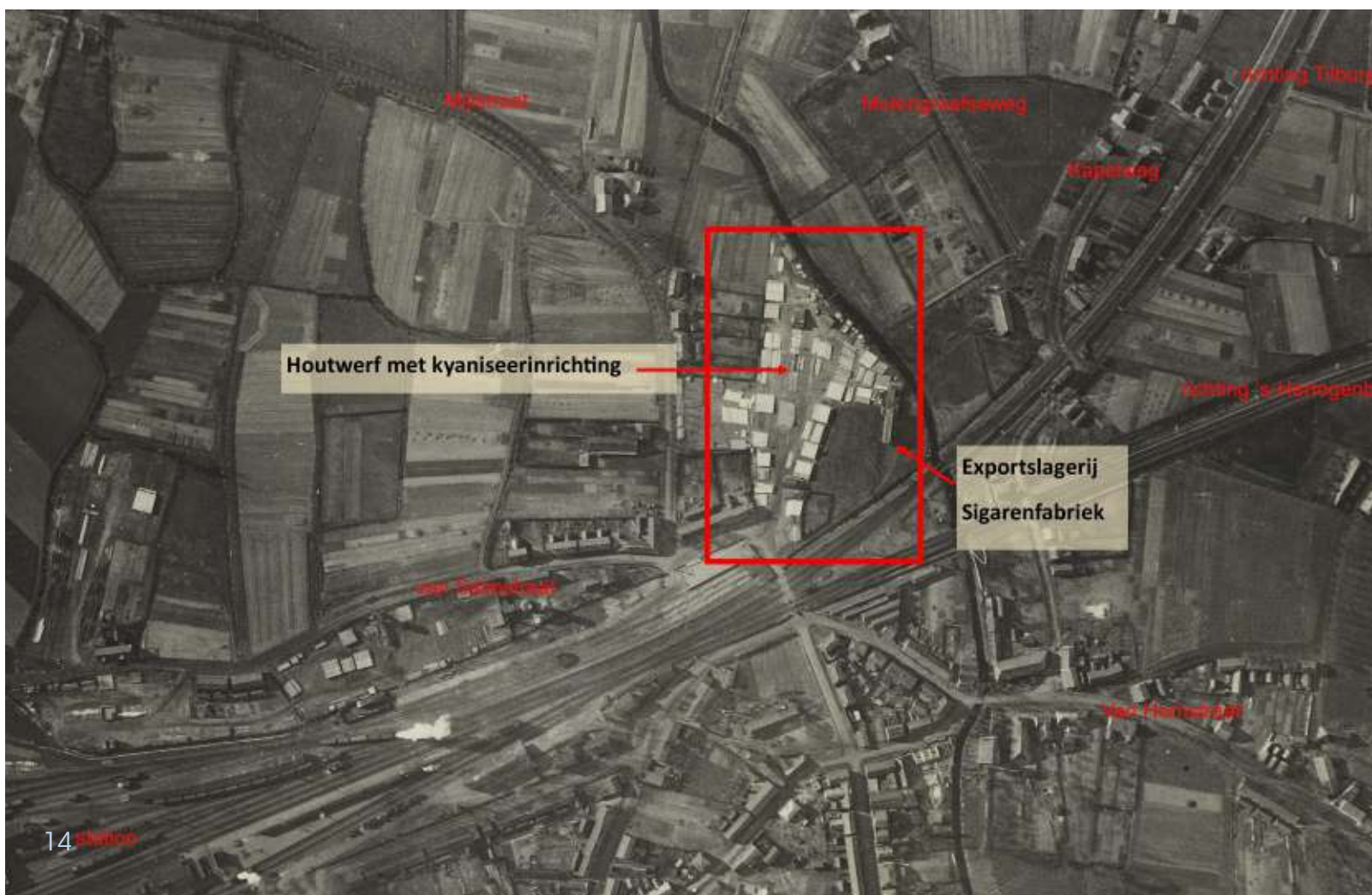
In september 1915 bouwen de gebroeders Van Kessel uit Kerkdriel al een slagerij aan het Smalwater, vlak bij de overweg in de spoorlijn naar Tilburg. Om precies te zijn op de plaats waar later 'Aesculaap' zijn fabriekspand zal neerzetten. Nu is daar Partspoint gevestigd. Aannemer Van Bockel uit de Kloosterstraat in Boxtel bouwt het fabriekspand in 1915. Op 30 september, zo schrijft de krant, is men al ver gevorderd met de bouw en de gebroeders Van Kessel verwachten binnenkort

een aanvang te nemen met het slachten van varkens. Firmanten zijn de broers Lambertus en Josephus van Kessel, mede-eigenaar is Jan Justus D.E.P. Clercx. Op 26 november 1915, op de dag van de opening van de Exportslagerij, slacht de onderneming de eerste 120 varkens. De slagerij voldoet volledig aan de eisen van die tijd.

Dat het goed gaat met de bedrijvigheid langs de Duitse Lijn ziet men in Schijndel ook. Het Eindhovens Dagblad schrijft in april 1916: 'Wat wordt er gebouwd langs de Duitse Lijn van Boxtel tot Veghel? Kijk maar eens: Te Boxtel is de exportslagerij van de gebroeders Van Kessel uit Kerkdriel klaar, terwijl de slagerij van de heren Van Wijnbergen en Levano, die meer dan 100.000 gulden gaat kosten, in aanbouw is. In Schijndel is de bouw van de exportslagerij zo goed als klaar en de tweede schiet ook al goed op. Bovendien verrijst hier (in Schijndel) een flinke stoomtricotagefabriek van de firma Jansen de Wit. Tot voor kort scheen deze streek tot de achteruitgang gedoemd, maar nu komt er flinke bedrijvigheid. De ligging is dan ook bijzonder gunstig'.

In 1917 gaan de zaken zo goed dat de fabriek van de gebroeders Van Kessel voor veertigduizend gulden vergroot gaat worden.

Hoe het daarna met de exportslagerij gaat is onbekend.

Misschien toch opgeslokt door de grotere bedrijven Wijnbergen en Levano en de NCB.

In 1920 blijkt de fabriek verdwenen te zijn want eind 1919 vraagt de firma Wed. H. van Gemert uit Best een Hinderwetvergunning aan voor het verbouwen van de exportslagerij tot sigarenfabriek. De Havana sigarenfabriek Firma Wed. H. van Gemert en Zn te Boxtel en Best. Het bedrijf werd op een andere plaats in Boxtel al in 1901 opgericht. Een hele kleine fabriek waar maar twee mensen werkten. De fabriek in Best wordt in 1903 gebouwd. Daar waren 150 arbeiders in dienst. De sigarenfabriek die begin 1920 in Boxtel in werking treedt is dan een dependance van de fabriek in Best.

Op de voormalige slagerij wordt met grote letters de naam 'Havana sigarenfabriek Firma Wed. H. van Gemert en Zn te Boxtel en Best' gezet.

Boxtel kent in die tijd veel sigarenfabrieken zoals Van Susante, Van de Meerendonk, Clercx en Van der Horst. Van Gemert is een fabriek die direct aan zijn klanten levert, hierdoor is er geen tussenhandel en kunnen de prijzen laag blijven.

In 1922 wordt de Tabakswet van kracht. Voor veel, vooral kleinere sigarenfabrikanten, is dat een groot probleem. Die wet schrijft onder andere voor, dat de fabricage van tabaksproducten gescheiden dient te zijn van de ruimte waar deze worden verhandeld. Met name die kleinere sigarenfabrikanten zijn niet kapitaalkrchtig genoeg om te investeren in het treffen van de noodzakelijkste voorzieningen. Veel bedrijven stoppen dan ook met het fabriceren van sigaren en richten zich vanaf die tijd uitsluitend nog op de verkoop daarvan. Een ander voorschrift is dat in het vervolg al het verpakkingsmateriaal van tabaksproducten en de afzonderlijke sigaren voorzien moet worden van accijnszegels (accijnsbandje).

Houtwerf en kyaniseerinrichting

Van Boeckel en Van Hoogerwou

Op 24 juni 1921 wordt aan de firma 'Van Boeckel en Van Hoogerwou' een hinderwetvergunning verleend voor het oprichten van een kyaniseerinrichting aan de

Mijlstraat te Boxtel (perceel sectie F nr. 186, 187 en 3740). Eigenaar van het perceel aan de Mijlstraat is Justinus Clercx uit Nijmegen.

De inrichting wordt gebruikt voor het kyaniseren van houtwerk (telefoonpalen enz.). Voor de bijbehorende

De eerste pogingen om hout te beschermen tegen insectenvraat en rot door weersomstandigheden bestonden uit het besmeren van het hout met beschermende middelen. Door vallen en opstaan werden de beste methoden en middelen ontdekt. Tijdens de industriële revolutie heeft de sterk toegenomen vraag naar telefoonpalen en spoorbielzen de ontwikkelingen in het begin van de 19e eeuw erg versneld. De grootste ontwikkeling vond plaats toen Bethell, Boucherie, Burnett en Kyan tussen 1830 en 1840 een aantal chemicaliën ontwikkelden, die een ommekeer in de houtbehandeling teweegbracht

pompinrichting gebruikt men een oliemotor van 8 PK.

Het terrein grenst in het noorden aan het terrein met sigarenfabriek van de Firma Wed. H. van Gemert & Zn te Best-Boxtel en aan de openbare weg.

In het oosten aan het terrein (F2895) van F. van de Meerendonk. Ten zuiden aan (F181-183) van J.N. van de Broek en (F2546) Joh. Van Dijk en (F2894-3824) eigenaar Wed. van Oerle-van Esch te Boxtel en aan de openbare weg De Mijlstraat. In het westen aan het Smalwater.

Van Boeckel en Van Hoogerwou

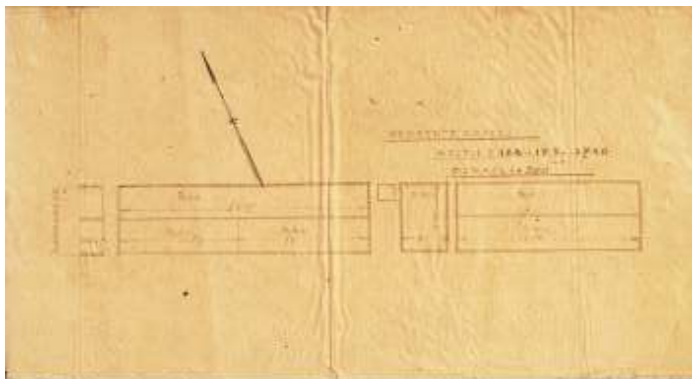
Godfridus (Fried) van Boeckel wordt op 6 december 1889 geboren in Liempde (Velder).

Bij zijn huwelijk met Julia Franke (1898-1999) geeft hij als beroep op 'verduurzamer van hout'.

Willem Jan Hendrik van Hoogerwou wordt in Boxtel geboren op 14 maart 1886 en huwt in 1924 met Louise Franke (1899-1962). Julia en Louise Franke zijn zussen.

Fried van Boeckel zet samen met zijn aanstaande zwager Wim van Hoogerwou in 1920 de kyaniseerinrichting van Jan Hendrik van Hoogerwou voort. Bij akte van 26 april 1920, nr 152 wordt door beide heren een vennootschap aangegaan onder de naam Firma van Boeckel en

van Hoogerwou gevestigd te Boxtel, Stationsstraat 45. De beide vennoten brengen ieder 25 duizend gulden in de vennootschap in. Bij de akte is onder ander bepaald dat elke vennoot het recht heeft in mindering op zijn aandeel in de winst maandelijks een bedrag van honderdvijftig gulden uit de kas der vennootschap te nemen.

Bouwtekening van de kyaniseerbakken

In plaats van de oude methode met kopervitrool wordt in Duitsland een patent aangekocht voor een kyaniseersysteem, dit is het verduurzamen van hout met een oplossing van kwiksublimaat. De firma legt zich toe op de productie van telegraaf- en telefoonpalen. De Vennootschap is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken te 's-Hertogenbosch op 18 juli 1921.

Op het terrein worden twee betonnen bakken gemaakt, die geheel in de grond komen te liggen.

De in aanbouw zijnde kyaniseerbakken

De bakken zijn 23 x 6,50 meter en 2,5 meter diep en 16,5 x 6,5 meter en 4 meter diep. In deze bakken worden de palen gekyaniseerd.

Op 4 februari 1935 overlijdt Godefridus van Boeckel en een half jaar later, op 3 augustus 1935 overlijdt Willen Jan van Hoogerwou. Het is speculeren, maar beiden sterven op jonge leeftijd, 42 en 46 jaar, terwijl ze werken met het uitermate giftige kwiksublimaat.

Op 14 september 1935 doet Louise van Hoogerwou-Franke aangifte bij de Kamer van Koophandel van het overlijden van de beide firmanten. Zij wordt vanaf dan

Houtwerf Van Boeckel en Van Hoogerwou met op de achtergrond rechts: Café de Witte Muis aan de Van Salmstraat

de enige firmant.

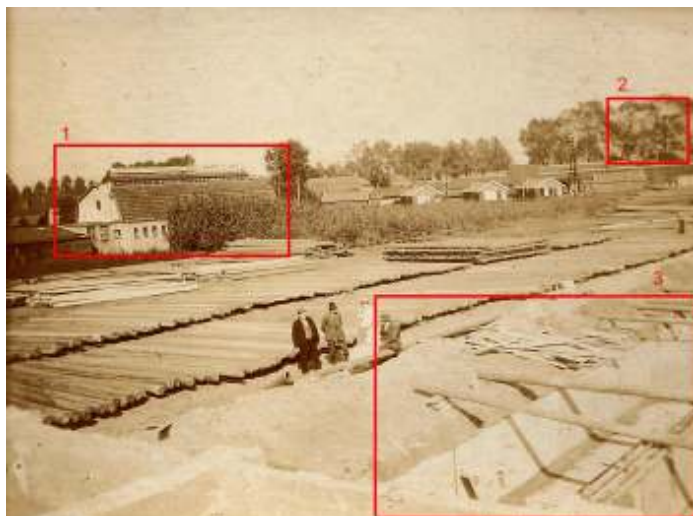
Het kantoor is gevestigd aan de Bosscheweg nr 30, de huidige Clarissenstraat 22. Op 30 december 1938 wordt de vennootschap opgeheven.

Eind jaren veertig wordt het geheel verkocht aan meubelfabrikant Adriaan van der Haagen.

Zijn zoon Hans weet dat de twee putten, waar de houtwerf van Van Boeckel en Van Hoogerwou hun telefoonpalen kyaniseerden, bij de aanvang van de bouw van de fabriek NOVUM in de beginjaren vijftig nog bestaan. De meubelfabriek wordt over de putten heen gebouwd en de putten worden gebruikt voor de opslag van fineer voor de meubelindustrie. Op de bodem van de putten liggen houten blokken omdat de putten erg vochtig zijn en dat is niet goed voor het fineer.

Ook wist Hans te vertellen dat de putten in de Tweede Wereldoorlog gebruikt werden als schuilkelder.

Navraag bij het bedrijf Celdex, het bedrijf dat nu op de locatie te vinden is, leert dat het pand vandaag de dag over een volledig vlakke betonvloer beschikt. Van eventuele betonnen bakken is niets meer te zien.

1. Sigarenfabriek Wed. Van Gemert; 2 achter de bomen is de H. Hartkerk te zien en bij nr. 3 de kyaniseerbakken

Foto's komen uit de verzameling van Bart van Moorsel, nazaat van de familie Van Boeckel uit Boxtel.

**Donderdag 20 oktober 2022 om 20.00 uur
zaal Rembrandt, Rechterstraat 56 Boxtel.**

‘De bevrijding van Boxtel’

Lezing door Dirk Paagman

Boxtel is drie keer op één dag bevrijd in oktober 1944. Nog meer wetenswaardigheden over die turbulente tijd vertelt Dirk Paagman donderdag 20 oktober tijdens de lezing in Rembrandt. Dat wordt een meeslepend verhaal, want Paagman kan vertellen als geen ander.

Dirk Paagman is tevens schrijver van het boek 'De Bevrijders van Schijndel' over de bevrijding van Schijndel in de roemruchte maanden september en oktober 1944. Ook Boxtel is in het boek beschreven en Schijndel en Boxtel waren belangrijk voor de bevrijding van Brabant. Het boek zal na de lezing worden aangeboden en is te koop voor dertig euro, uiteraard gesigeneerd door de schrijver'.

Dirk Paagman is geboren in Schijndel (1982) en woont en werkt in Vught. Als geschiedenisleraar bestudeerde hij de historie van de Romeinen in de Meierij, werkte mee aan de film 'Romeinen in Het Groene Woud' en gaf hierover tal van lezingen, samen met mede-docent

Sjors van de Greef. Voor zijn boek over Schijndel in de periode september-oktober 1944 sprak hij ook met ooggetuigen van toen. „Het is belangrijk hun verhalen vast te leggen. Straks kan dan niet meer."

Het gaat in zijn lezing onder meer over het 501 Parachute Infantry Regiment, een onderdeel van de Amerikaanse 101st Airborne Division dat op 17 september 1944 tijdens Operatie Market Garden landt op de Schijndelse Heide. Tientallen Amerikaanse en Duitse soldaten sneuvelen in de gevechten rond onder meer Schijndel. Boxtel wordt door de Duitsers gebruikt als uitvalsbasis om de Amerikaanse linies voortdurend aan te vallen. Op 23 oktober vallen de manschappen van de Britse 51st Highland Division aan en bevrijden de dorpen. Een dag later was Boxtel weer vrij.

(tekst met dank aan Johan van Grinsven, Brabants Dagblad)

‘De bevrijders van Schijndel’

Door Dirk Paagman

Na de lezing te koop voor
30 euro

Airbornes in de Kampina. Begonnen met een kleine groep groeide die uiteindelijk uit tot 106 militairen bij de bevrijding. 3e Kamp De Huisvennen: o.a. Denny Mitchell; Roel Dekker; Fichtner; Zus van Zeeland; Mayer; Stomberg

Lennisheuvel, een parel in het Boxtelse land

door Henk van Beers

Of Lennisheuvel zo oud is als de weg naar Rome, durf ik niet hardop te beweren, wel dat de Romeinen al over de Mijlstraat gemarcheerd hebben. Lennisheuvel komt in de 14de eeuw al voor onder de naam Lennenshovell. Lennen is, volgens de ons bekende Wim Veekens, te danken aan een zekere Laurentius, in de volksmond Lenn, die wanneer de Dommel weer eens buiten haar oevers treedt zijn have en goed onmiddellijk in veiligheid brengt op een heuvelachtig stuk land. Meerdere mensen hebben ook geen behoefte aan natte voeten en dus volgen ze zijn voorbeeld, waardoor de 'heuvel van Lennis' beetje bij beetje groeit. Tot ongeveer de Napoleontische tijd zwaait de kasteelheer van Stapelen er de scepter. Terwijl Boxtel in deze tijd hier en daar al keienwegen kent, blijft het met die karrensporen van Lennisheuvel treurig gesteld. Het doet mij denken aan mijn vorige woonplaats Rosmalen: 'een ellendig land, 's winters in het water, 's zomers in het zand.' De nederzetting is omgeven door bossen en heidevelden, bouwland is er nauwelijks. Veruit het grootste deel van de bevolking bestaat uit keuterboertjes, die bijna voor niets gaan werken bij grote boeren in Boxtel. In het gunstigste geval hebben ze thuis op stal een magere geit, een fruitboompje en verbouwen ze wat groenten. Armoede was, zoals op meerdere plaatsen in het Brabantse land, troef. Maar er is verandering op komst. De bedrijfsleider van het nabijgelegen landgoed Kinderbosch, een zekere Maas, stuurt in 1924 een brief naar de gemeente Boxtel met het verzoek om in Lennisheuvel een school op te richten. Deze brief is ondertekend door maar liefst 39 ouders van kinderen uit de buurt. In datzelfde jaar wordt een tweedehands gebouwtje uit Dordrecht aangekocht en geplaatst aan de Mijlstraat. Werken en leren in dit onderkomen is allesbehalve een pretje. 's Winters is het er ijzig koud en 's zomers bloed heet. Desondanks weten 76 leerlingen de weg naar dit schooltje te vinden. Pastoor Manders krijgt het na jaren bidden en smeken voor elkaar om naast de kerk een nieuwe stenen school te bouwen als vervanging van het in verval geraakte houten schoolgebouwtje aan de Mijlstraat. Het aantal leerlingen neemt toe. In 1961 komt er een kleuterschool, die in de jaren tachtig met de lagere school wordt samengevoegd tot basisschool. En dan dreigt het even fout te gaan, maar gelukkig komt in 1986 net op tijd de eerste fase van nieuwbouwwijk 'Het Gescheurd Hemd' gereed, wat nieuwe inwoners én kinderen voor de school oplevert. Momenteel schommelt het aantal leerlingen rond de 80.

Kinderen en ouden van dagen willen na de nieuwe school ook een eigen kerk

Na dit schooltje willen de inwoners van Lennisheuvel verder in de vaart der volkeren. *'Hooggeachte Eerwaarde Heeren, wij hebben een school om in te leren; wil zetten de kroon op het werk en laat ons ook bidden in ons eigen kerk.'* En indachtig Creatief met taal voegt men eraan toe: *'Wij vrouwen en ouden van dagen, wij durven u dringend vragen. Stuur ons toch niet meer op die langen baan en laat ons naar ons eigen kerk gaan.'* Het is niet aan dovemans oren gericht, want zie, in 1925 wordt kapelaan Manders gevraagd om een parochie in Lennisheuvel te stichten. Theresia van Lisieux, zojuist heilig verklaard, wordt de naamgever van de te bouwen kerk. Eveneens naar een ontwerp van architect J. van Groenendaal wordt voor de pastoor de aangrenzende pastorie gebouwd en vormt door bouwstijl en materiaalkeuze een eenheid. Als zodanig bepalen de school, de kerk en de pastorie het gevoel en de uitstraling van Lennisheuvel. Dus als het enigszins kan, zou

St.-Theresiakerk en pastorie. Foto Piet van Oers, stichting Brabants Centrum

1930, een nieuwe school naast de kerk en pastorie

dat zo moeten blijven. De realiteit laat soms wat anders zien. Zo kwam de pastorie leeg te staan en mogelijk dreigden er donkere wolken. Met de komst van de nieuwe eigenaars klaarde de lucht, waardoor, onder toezicht van de gemeentelijke monumentencommissie de voormalige pastorie met veel liefde en vakmanschap werd gerenoveerd. Daarbij zijn geen details overgeslagen getuige bij voorbeeld het prachtige glas-in-loodraam boven de voordeur. Dit is tijdens de verbouwing geheel in tact gebleven. En tijdens de algehele vernieuwing, van aanbouw en koetshuis, gebruikte men dezelfde rode bakstenen en het leipannendak. Ook het kenmerkende siermetselwerk, de paneelluiken en de kruisvensters aan de voorzijde, waarbij het raam in vierden wordt gedeeld en waarbij de bovenste ruiten zijn gemaakt van zachtgeel kathedraalglas zijn in oude glorie hersteld. De Boxtelse architect Cleem Sniijders en aannemer Zanden hebben bij de renovatie en de nieuwbouw een huzarenstukje geleverd.

Is de buitenkant een juweeltje, de binnenkant doet er niet voor onder. Eenmaal door de klassieke voordeur met authentieke trekbel en lamp, val je van de ene verbazing in de andere. Zo is de karakteristieke terrazzo

vloer vakkundig en in stijl gerepareerd en is het tijdens de verbouwing te voorschijn komend sierschilderwerk in zijn vroegere luister hersteld. En ook de studijsten in het plafond en de architraven bij de deuren zijn fraai opgeknapt. De overgang van oud op nieuwbouw is niet alleen uiterst sfeervol maar bovenal met groot respect voor het bestaande tot stand gekomen. Van Dale omschrijft renovatie als: *'Het door ingrijpende verbouwing weer bewoonbaar maken van een huis.'* De voormalige pastorie, thans elegante woning met monumentenstatus levert het bewijs dat behoud van het verleden eendrachtig kan samengaan met de geneugten van de moderne tijd. De opdrachtgevers en huidige bewoners Ine en Ton Jonkers van der Velden (beide Heemkundelieden) kunnen met recht tevreden zijn. In deze woning is het monumentale karakter uit het verleden versterkt naar de moderne tijd gebracht. Het levert een duidelijke win-win situatie, zeker ook voor Lennisheuvel.

St.-Theresiakerk en pastorie door kunstschilder Pierre Janssen

Boxtel zaterdag 10 september 2022

Het thema dit jaar is duurzaamheid. Onderstaande locaties zijn open om te laten zien is hoe door de eeuwen heen met hout heel duurzaam gebouwd is.

- Sint Petrusbasiliek
Oude Kerkstraat 20 5281 BA Boxtel
- Boerderij De Halfgalg
Onrooi 13 5283 PA Boxtel
- Nederlands Hervormde Kerk
Clarissestraat 18 5281 AZ Boxtel
- Oostenrijkse woning
Leenhoflaan 5 5282 PV Boxtel
- Baanderherencollege
Baanderherenweg 2 5282 RJ Boxtel
(bereikbaar via ingang Van der Voortweg)
- Coöperatie Plaats De Kleine Aarde
Het Klaverblad 13 5283 TV Boxtel

Programma zaterdag 10 september

De Sint Petrusbasiliek is geopend van 13.00 tot 16.00 uur.

- De kerk is geopend voor bezichtiging.
- Op het pleintje voor de toren wordt gedemonstreerd hoe vroeger houten spanten, zoals die bij deze kerk toegepast zijn, werden vervaardigd.
- Elk half- en heel uur vindt er een rondleiding plaats naar de gewelven en houten spanten die het dak van de kerk vormen.

Boerderij de Halfgalg is geopend van 13.00 tot 16.00 uur.

- De bewoner en de architect geven uitleg over de restauratie van de bij de boerderij behorende eeuwenoude dwarsdeel-schuur.
- Restauratietimmerlieden demonstreren hoe vroeger houtverbindingen werden gemaakt.

De Nederlands Hervormde Kerk is geopend van 13.00 tot 16.00 uur.

- De kerk is geopend voor bezichtiging.

De Oostenrijkse woning is geopend van 13.00 tot 16.00 uur.

- Deze energiezuinige en duurzame woningen werden direct na de 2^e Wereldoorlog als prefab huizen in Oostenrijk vervaardigd en hier door lokale aannemers in elkaar gezet.
- De huidige bewoner stelt zijn huis open voor bezoekers.
- Er is een doorlopende presentatie over de bouw en de geschiedenis van deze woningen.

Het Baanderherencollege is geopend van 13.00 tot 16.00 uur.

- De populierenvereniging vertelt over de rol van de populier als gezichtsbepalend element in het Brabantse landschap en het belang van het lokale hergebruik ervan.
- Leerlingen van het BHC demonstreren hoe van de onlangs gekapte populieren langs de A2 nu de wanden van tiny houses worden gemaakt.

De Coöperatie Plaats De Kleine Aarde is geopend van 12.30 tot 16.00 uur.

- De theetuin is open, de activiteiten vinden plaats in het bezoekerscentrum.
- 13.00, 14.00 en 15.00 uur korte presentatie door Jan Juffermans over de bolwoning.
- 13.20, 14.20 en 15.20 uur korte presentatie door Lydia Fraaije over duurzaam wonen.
- 13.40, 14.40 en 15.40 uur rondleiding naar de bolwoning.

Open Monumentendag wordt
in Boxtel georganiseerd door
Heemkunde Boxtel en de
Monumentencommissie.

meewerkend

boxtel

Burgemeester Van Beers van Boxtel

Door Frank van Beers

‘wie zijn verleden niet waardeert, heeft geen toekomst.’

Van 2006 tot 2012 was ik burgemeester in en voor Boxtel. Een prachtige gemeente, waarin de mensen vaak te weinig beseffen, hoe mooi en bruisend Boxtel is. Ik denk dan aan de prachtige natuurgebieden, de mooie nieuwe -duurzame- woonwijken, de ontwikkelingen op de bedrijventerreinen en versterking van het toerisme, maar bovenal aan de inzet van heel veel inwoners. Ik heb het in die 6 jaar allemaal mee mogen maken: de 30.000ste inwoner; meer dan 15.000 arbeidsplaatsen; de komst van het Rabo-datacenter; de ontwikkeling van Vorst, De Croon en Princenlant; de ontwikkeling van ‘Het Groene Woud’; regionalisering van de Brandweer; samenwerking met Haaren (sociale Dienst); ontvangsten van o.a. prinses Maxima, Henri Kissinger, enz.

Met Frans van Boeckel en prinses Maxima bij de scouting op het landgoed Velder. Foto Huub van Doorn 2009.

Met genoeg denk ik terug aan het convenant Velder: na jarenlange discussie kwam er eindelijk overeenstemming en duidelijkheid: op het landgoed konden én evenementen georganiseerd worden én werd mede met de opbrengsten de natuur en het landgoed verder ontwikkeld. Een historisch moment, waarbij de eigenaren, B.M.F., de natuurwerkgroep én gemeente hun handtekening zetten. Zo kon ook Circo Circolo hier een plek krijgen. Boxtel stond jarenlang in oktober nationaal en internationaal op de kaart, er kwam een heuse circuschool voor kinderen en vele duizenden genoten een week lang van dit grootse evenement. Boxtel kreeg ook, eindelijk, een eigen theater. Toen er zich bij SintLucas een mogelijkheid voordeed, twijfelden we niet en ‘Podium Boxtel’ was een feit. De tentoonstellingen in het gemeentehuis, verschillende kunstenaarsinitiatieven (routes) en de aandacht voor kunst in het openbaar gebied, soms heel abstract, soms heel herkenbaar, zoals de passer van Hendrik Verhees, zorgden voor de goede

gesprekken en droegen bij aan een gunstig klimaat in Boxtel.

Met heel veel plezier denk ik ook terug aan de onthulling van één van de 6 herdenkingsstenen, samen met Hans de Visser, de geestelijke vader van dit idee. Op zes plekken langs de Cultuur-Historische As worden de belangrijke gebeurtenissen van Boxtel verbeeld. Ook de toekenning van de eretitel basiliek aan de St.-Petruskerk was zowel in religieus opzicht als historisch (H. Bloedprocessie) iets om trots op te zijn.

Als burgemeester ben je bij al die genoemde zaken aanwezig, soms als initiator, soms als stimulator, maar al-

Onthulling herdenkingssteen door Hans de Visser en burgemeester Frank van Beers, georganiseerd door Boxtel Vooruit, voorzitter Wim Ketelaars. Foto Rini van Oirschot

tijd als verbinder. In een gemeente als Boxtel, met meer dan 90 verschillende nationaliteiten kun je daarin ook meerwaarde betekenen. Het multiculturele evenement de Bazaar van Boxtel was/is een feest om mee te maken. Ik was er altijd heel trots op, om te zien en merken, dat zoveel mensen zo goed naast en met elkaar kunnen leven. De vriendschapsbanden met Wittlich zijn, mede dankzij de beide burgemeesters, goed aangehaald. Het begon bij het 50-jarige jubileum en dankzij de inzet van vele vrijwilligers werden goede contacten opgebouwd op economisch en toeristisch gebied. Zes prachtige jaren, maar natuurlijk waren er ook gebeurtenissen, waarin je als burgemeester namens de gemeenschap medeleven toont bij droevige gebeurtenissen. Zeker de vondst van de overleden baby, Sterre van de Laarakker, maakte diepe indruk op mij en alle inwoners van Boxtel. Dat mag en moet je als burgemeester betekenis geven.

Start bouw Elisabethsdael en Vinckenrode. Foto Rini van Oirschot 2009

Het is zomaar een greep uit mijn tijd als burgemeester van Boxtel: een prachtige, enerverende en fijne tijd! Net na mijn herbenoeming in Boxtel in 2012 kreeg ik de mogelijkheid om een andere passie van mij te mogen volgen. Ik werd benoemd tot bestuursvoorzitter van Cello, een grote organisatie voor mensen met een verstandelijke beperking. Toen ik gevraagd werd dit stukje te schrijven ben ik nog even de fotoboeken ingedoken en toen kwam bij mij bij het zien van al die herinneringen de tekst naar boven: wie zijn verleden niet waardeert, heeft geen toekomst. Dankzij de (vele vrijwilligers van de) Heemkundekring van Boxtel blijft die historie bestaan en vormt mede de basis voor de toekomst. Een mooie toekomst, die ik Boxtel wens en van harte gun!

Door Nellie van den Brandt-Boselie

Mijn levenspad begint in 1970.

Uit diverse onderdelen wordt er een heuse kapstok van me gemaakt en na enige omzwervingen kom ik als cadeau terecht in een gezin met drie kinderen.

De moeder van mijn huisbaas, oma dus, laat bij haar overlijden een envelop met inhoud achter voor de jongste van haar negen kinderen en samen met zijn vrouw kopen ze mij voor hun 25 jarig Huwelijk.

In de gang van hun woning is nog net een plekje, vlak bij de telefoon die vast aan de muur zit.

Geen verwarming, dus het is in de winter afzien.

Soms verstopt een van de kinderen zich 's avonds laat tussen de jassen en kan zo stilletjes de voordeur openmaken zodat kind twee naar de friettent spurt en daarna zonder geluid weer wordt binnengelaten om daarna boven in bed de buit op te eten.

De hele gang hangt vol met baklucht maar ze worden niet op het matje geroepen door hun ouders.

Volgens mij vinden ze het wel grappig.

Nostalgia Varia

Dan komt het moment dat het huis leeggehaald moet worden. Gelukkig mag ik meeverhuizen en ben jaren in Boxtel gebleven. Heel onverwacht word ik in een auto gezet en kom ik terecht op een nieuw plekje in Esch. Niet onaardig, maar ja....heimwee.

Wat denk je?

Een van de kinderen heeft me weer opgehaald en nu heb ik een prominente plaats in de Heemkamer.

En soms mag ik haar jas weer even vasthouden.

Wat kan een kapstok toch gelukkig zijn!

Heeft u ook een verhaaltje?

Schrijf naar: redactie@heemkundeboxtel.nl

Indien onbestelbaar:
De Houtbreker 23, 5283 ME Boxtel

U wilt een stukje schrijven!

U mag zelf ook kopij aanleveren voor een van de volgende nieuwsbrieven. Lever uw tekst aan als Word-bestand en voeg daar eventuele foto's bij.

Colofon

WEBSITE: www.heemkundeboxtel.nl

BEELDBANK: www.beeldbankboxtel.nl

BOEKENBANK: www.boekenbankboxtel.nl

BIDPRENTJES : www.bidprentjesboxtel.nl

FACEBOOK: www.facebook.com/heemkundeboxtel

VOORZITTER:

Henk van Beers

E-mail: voorzitter@heemkundeboxtel.nl

PENNINGMEESTER:

Nellie van den Brandt-Boselie

E-mail: penningmeester@heemkundeboxtel.nl

Rek.nr.: NL79 RABO 0128712880

t.n.v. Heemkundekring Boxtel

SECRETARIS EN LEDENADMINISTRATIE:

Christ van Eekelen

De Houtbreker 23

5283 ME Boxtel

Telefoon: 0411-675818

E-mail: secretaris@heemkundeboxtel.nl

REDACTIE:

Christ van Eekelen

Hanneke van der Eerden

Nellie van den Brandt-Boselie

E-mail: redactie@heemkundeboxtel.nl

100 jaar geleden

Maandag 12 juni 1922 is voor Boxtel en in het bijzonder voor de parochie van Sint Petrus een feest- en jubeldag. De geestelijk herder van de parochie viert dan zijn zilveren priesterjubileum. Zeer veel parochianen willen dit jubileum groots vieren maar de jubilaris, die bij iedereen bekend staat om zijn eenvoud, wil hier niets van weten. Het is

Pastoor-deken Spierings

zijn uitdrukkelijke wens dat het feest alleen uit een heilige mis zal bestaan, die hij zelf zal voorgaan.

Pastoor Spierings wordt geboren te Berchem op 1 januari 1873. Na zijn studie aan het groot seminarie wordt hij op 12 juni 1897 door Mgr. W. van de Ven tot priester gewijd. Hij begint zijn loopbaan als assistent in de parochie van het Eind te Someren. Daarna is hij een jaar assistent in Oerle, twee jaar kapelaan in Aarle-Rixtel, ruim vijftien jaar kapelaan te Tilburg. Als in juni 1916 deken Van Gennip eervol ontslag krijgt wordt de zorg van de Petrusparochie aan de jubilaris toevertrouwd. In de korte tijd dat pastoor Spierings in Boxtel is heeft hij zeer veel voor zijn parochie gedaan; hij begint met de restauratie van de kerk door aan de Bloedkapel haar oude vorm terug te geven. Hij versiert de kerk met een nieuwe kruisweg en een nieuw hoogaltaar. Hij herstelt de Heilig Bloedprocessie en sticht nieuwe bijzondere scholen voor jongens en meisjes. De vele parochianen hopen hem nog lang als pastoor in hun midden te hebben.

Jaaroverzicht Heemkunde Boxtel 2022-2023

10 september	Open Monumentendag
22 september	lezing Winterfeesten,
van Sint Maarten tot Pasen door Ineke Strouken
24 september	Grote excursie
20 oktober	lezing Bevrijding van Boxtel
door Dirk Paagman
24 november	lezing Wonderen in het zonlicht
door Hans van den Broek
19 januari '23	Prostitutie in de 17e eeuw in 's-Hertogenbosch
door Jos Wassink
2 maart '23	Ridderschap in Noord-Brabant vanaf 1814
door Klaasje Douma
16 maart '23	Jaarvergadering en uitreiking Heemkundepluim
20 april '23	lezing over August von Bonstetten
door Jac Biemans